

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	TURK 305 Türk ləhcələrinin müqayisəli qrammatikası, 3 kredit, 6 AKTS	
	Departament	Dillər və ədəbiyyatlar	
	Proqram (bakalavr, magistr)	Bakalavriat	
	Tədris semestri	2024/2025-ci tədris ilinin payız semestri	
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	Dr. Semiha Özel Yaman	
	E-mail:	semiha.yaman@khazar.org	
	Mühazirə otağı/Cədvəl		
	Konsultasiya vaxtı	Tələbələrlə razılaşıdırılmış vaxtda	
Prerekvizitlər	Yoxdur		
Tədris dili	Azərbaycan Türkçesi, Türkiyə Türkçesi		
Fənnin növü (məcburi, seçmə)			
Dərsləklər və əlavə ədəbiyyat	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ahmet B. Ercilasun, Türk Lehçeleri Grameri, Akçağ yay. , Ankara 2007 ➤ A.Von.Gabain, Eski Türkçenin Grameri, çev.M. Akalın, TDK yay.,Ankara 1988 ➤ Əlisa Şükürlü, Qədim türk yazılı abidələrinin dili, Maarif, Bakı 1993 ➤ Ə.Rəcəbov, J. Məmmədov, Orxon- yenisey Abidələri, yazıçı, Bakı, 1993 ➤ Fərhad Zeynalov, Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası, MBM, Bakı 2008 ➤ Faruk K. Timurtaş, Osmanlı Türkçesi Grameri III, İstanbul 1991 ➤ Muharrem Ergin, Üniuersiteliler için Türk Dili , İstanbul 2001 ➤ Zeynep Korkmaz, Türkiyə Türkçesi Şekil Bilgisi, TDK, Ank. 2004 ➤ Türk dilinin tarixi mətnlərindən və türk ləhcələrindən seçilmiş ədəbi mətnlər 		
Tədris metodları	Mühazirə		+
	Qrup müzakirəsi		+
	İnteraktiv		+
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Aralıq imtahanı		30
	Fəallıq		5
	Tapşırıq və quiz		20 (10+10)
	Final imtahanı		40
	Davamiyyət		5
	Yekun		100
Kursun təsviri	<p>Kursda Türk dilinin yaşı və mənşəi haqqındaki görüşlər müzakirə olunacaq, türk dilinin tarixi inkişaf mərhələləri ilə əlaqədar bəlli-başlı sinifləndirmələr incələyəcək, tarixi türk ləhcələri ilə müasir türk ləhcələri arasında fonetik və morfolojik paralelliklər qurularaq, türk ləhcələri üç böyük qol – Oğuz, Qıpçaq və Qarluq qrupları olaraq həm tarixi həm də müasir türk ləhcələrindən mətn nümunələri üzərində təhlillər aparılacaqdır. Eyni zamanda tələbələrin türk ləhcələrinin vahid bir dildən ayrılaraq, müxtəlif qollara ayrılması prosesi üzərində mühakimələr irəli sürərək, nəticə çıxarmaları və isbatlar ortaya qoymaq üçün qrup çalışmalarında fəal iştirakları təmin ediləcəkdir.</p>		
Kursun məqsədləri	<ol style="list-style-type: none"> 1. Türk dilinin yaşı və mənşəi haqqındaki görüşləri müzakirə edə bilər; 2. Türk dilinin tarixi inkişaf mərhələləri ilə əlaqədar bəlli-başlı sinifləndirmələri izah edir; 3. Tarixi türk ləhcələrinə aid mətnləri dövrün fonetik və morfolojik xüsusiyyətləri baxımından təhlil edir; 		

	<p>4. Tarixi oğuz, tarixi qıpçaq və tarixi qarluq türk ləhcələrinin davamı olan müasir türk ləhcələri arasında fonetik və morfolojik paralellik qura bilir;</p> <p>5. Müasir türk ləhcələrinin birbirindən fərqləndirən fonetik, morfolojik və leksik xüsusiyyətlərə münasibət bildirir.</p> <p>Dərsin işlənmə forması: fəal təlimin müxtəlif forma (məs. fərdi, qruplarla və cütlərlə iş) və üsullarından (məs. müzakirə, mühazirə, BİBÖ, anlayışın çıxarılması, mətn təhlili, vs.) istifadə ediləcəkdir.</p>
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Tədqiqat aparma, təhliletmə, tətbiqetmə, şərhətmə, mühakiməetmə, nəticə çıxarma, problem həllətmə, səmərəli ünsiyyət qurma, təqdimatetmə, qrup şəklində işləmə, qrupu və özünüqiymətləndirmə.
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	<p>Fəallığa görə veriləcək bal tələbənin müzakirələrdə iştirakına, mətn təhlilində göstərdiyi fəallığa, semetsr boyu hazırladıqları təqdimatlara (prezentasiya), yeni və əlavə ədəbiyyatlara göstərdiyi marağa görə verilir. Davamiyyətə görə bal verilməsində tələbənin dərstdə ardıcıl iştirakı və dərstdə özünü qaydalara uyğun aparması nəzərə alınır. Üzürsüz buraxılan 2 dərs üçün 1 (bir) bal çıxılır. Tapşırıq və quiz (10+10) midterm və final imtahanlarından evvel verilir.</p> <p style="text-align: center;">İmtahan haqqında:</p> <ol style="list-style-type: none"> İmtahana hazırlaşarkən dərslərdə götürülmüş qeydləri öyrənməklə yanaşı, dərsin iş planında göstərilmiş ədəbiyyatlara, o cümlədən başqa dillərdə olan, mənbələrə də müraciət etmək lazımdır. Aralıq və Final imtahanlarının hər ikisində imtahan tapşırıqları qısa cavablı və ya cavabı məhdudlaşdırılmış açıq suallar, mətnlər üzərində müqayisəli təhlil tipli suallardan ibarət ola bilər. İstifadə ediləcək ədəbiyyatın bir qismi (xarici mənbələr) tərəfimizdən təmin ediləcəkdir.

Cədvəl

Həftə	MÖVZULAR	SAAT	Səhifələr
1	<p>Türk dilinin dünya dil ailələri içindəki yeri</p> <p>Dil, lehçe, ağız, dialekt terminləri. Bir dilin lehçeleri arasındaki fonetik, morfolojik və leksik fərqliliklər.</p> <p>Türk dilinin quruluşu və özünəməxsus xüsusiyyətləri</p>	4	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008, Z.Korkmaz,TDK, Ank. 2004 s. LXXIV- XCİ və M.Ergin,İst. 2001, s.57-65 (hazırlanmış dərs materialı)
2	<p>Türk dilinin yaşı və mənşəi ilə əlaqədar nəzəriyyələr və görüşlər, Altay dilləri nəzəriyyəsi, Şumer-türk dili münasibətlər, Etrüsk- türk dili münasibətləri,</p>	4	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008
3	<p>Türk dilinin tarixi dövrləri (Altay dövrü (?), İltürk dövrü, qədim türk dövrü, orta türk dövrü, yeni türk dövrü)</p>	4	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, s. XV. Bölüm və F.K.Timurtaş, İst.1991. s. 326-336

4	Müasir türk ləhcələrinin təsnifatı (Radloff, Samoyloviç, Baskakov, Ahmet Caferoğlu, Talat Tekin vs) Türk dilinin yakın və uzaq lehçələri Yakut və Çuvaş dilləri	4	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008
5-6.	Tarixi türk ləhcələrinin fonetik, morfolojik və leksik xüsusiyyətləri (Göytürk dövrünə aid tarixi mətnlər üzərində qrup işi)	8	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008, Yenisey-Orxun abidələri, M.Ergin,İst. 2001
7	Tarixi türk ləhcələrinin fonetik, morfolojik və leksik xüsusiyyətləri (Orta əsrlər türk yazı dilinə aid tarixi mətnlər üzərində qrup işi)	6	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008, Kutadgu Biligdən seçmə mətnlər
8	Aralıq imtahanı	2	
9-10	Tarixi Oğuz qrupu türk ləhcələrinin fonetik, morfolojik və leksik xüsusiyyətləri (mətnlər üzərində qrup işi)	8	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008, Kitabi Dədə Qorquddan seçmə mətnlər
11-12	Müasir Oğuz qrupu türk ləhcələrinin fonetik, morfolojik və leksik xüsusiyyətləri (<i>Qrup işi: müqayisəli fonetik və morfolojik cədvəlin tərtibi; Oğuz qrupu türk ləhcələrinin ayrılıqda fonetik və morfolojik xüsusiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi və müqayisə edilməsi, leksik fərqliliklər</i>)	8	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008
13-14	Müasir Qıpçaq qrupu türk ləhcələrinin fonetik və morfolojik xüsusiyyətlərinin Oğuz qrupu türk ləhcələri ilə müqayisəsi (<i>Qrup işi: müqayisəli fonetik və morfolojik cədvəlin tərtibi üçün Qıpçaq qrupu türk ləhcələrinin ayrılıqda fonetik və morfolojik xüsusiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi və müqayisə edilməsi, leksik fərqliliklər</i>)	8	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008
15-16	Müasir Qarluq qrupu türk ləhcələrinin fonetik və morfolojik xüsusiyyətlərinin Oğuz qrupu türk ləhcələri ilə müqayisəsi (<i>Qrup işi: müqayisəli fonetik və morfolojik cədvəlin tərtibi üçün Qarluq qrupu türk ləhcələrinin ayrılıqda fonetik və morfolojik xüsusiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi və müqayisə edilməsi, leksik fərqliliklər</i>)	8	A.B.Ercilasun, Ankara 2007, Fərhad Zeynalov, Bakı 2008

	Final imtahan		
--	----------------------	--	--